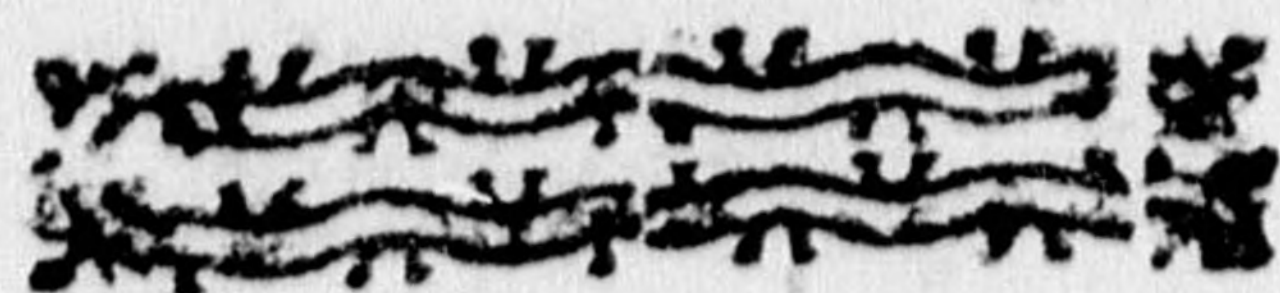

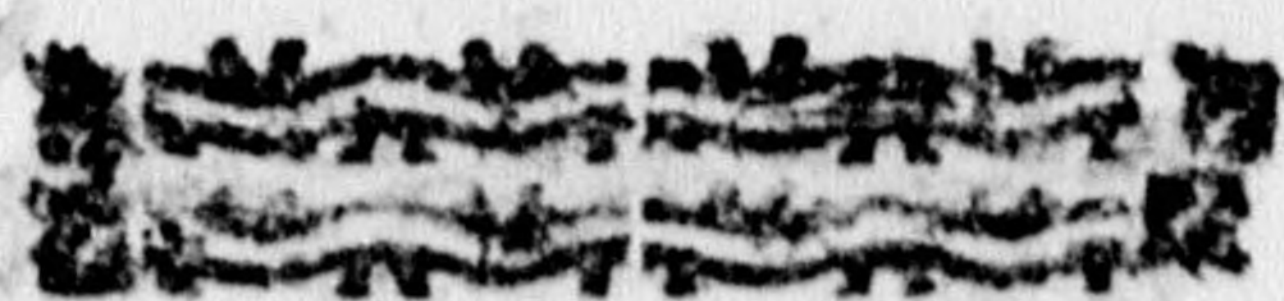
Elegyes Tudósítások.

A' mi F. Királyunk és Koronánk örökösse *Ferentz* fő Hertzeg tegnap délután indulanak *Tseh* Ország felé. A' *Palatinus* 26 dikban egyenesen indul Budáról Prága felé, és Sept. 20-dikán megint Budán lészzen. — A' mondatik, hogy a' mi Udvarunk a' Pruszszus Udvarral egy barátságos szövetségbe fog lépni; és most *Pilnitzben* öszve jövén ő Felségek; a' mi részünkről ott lészzen F. Urunka *Ferentz* fő Hertzeg *Feldm. Gr. Laszi* és *Stat. Titk. Réf. B. Spielman* Ur. A' Pruszszus részéről a' Király, a' Korona Hertzeg, *H. Braunsvájg*, a' Szaksoniai Választó Fejedelem, a' kinek nyári lakó *Kastélyában* gyűlnek öszve, és a' *Kéthidi* Hertzeg. — A' Pruszszus *Oberster Bischofszverder*, ki a' békeséget munkálódta, egy az ő Felsége képét viselő és gazdagon briliátozott, mint egy 6000 for. érő *Pixist* nyert ajándékba a' F. Tsázártól. — A' F. Ts. K. *Dikastériumokhoz* azon rendelése ment ő Felségének, hogy azok a' Tisztviselők, kik nagy ok nélkül adótságokat téfznek, hivataljokban elébb ne mozdittassanak; mellyre a' sok panasz adott alkalmatosságot. — *Prágába* innen egy Komandó Tábori hajósok indultanak, hogy a' *Moldva* vizén, a' sokaságra nézve még egy hidat tsináljanak. — A' 2 gyalog Olosz Sergek *Belgiojosó* és *Káprara* elbomlik, és a' nép a' *Garnizon* Sergekhez osztatik. Ezek helyett *Bukovinából* egy *Garnizon* Sereg, a' *Pellegrini* és *Toskána* Károly Sergeinek 3 Batalionja megyen Olosz Országba. — A' 11 Magyar Sergeknél megmarad a' 4 dik Batalion is. — A' *Kinzki* lovas Serge *Bétsből* megyen *Morvába*, és jö ide helyette a' *Sakmin* vasas Serge. A' *Hohentzoler* vasassi *Belgiumba* mennek. *Kavanák* *Tseh* Országba. Magyar Országba 2 *Karabiner* Sereg jö. — A' fő Hertzegnél vólt 2 Májor *Spanoky* és *Varasthal* *Oberstlájdnántok* lettek, és az utolsó *Károly* fő Hertzeggel megyen *Brüszszelbe*. — Az Erdélyi *Udv. Kantzellárián* Tanátsos és *Réf. M. Donáth* *Josef* Ur ő *Nga* megyen *Fogarasföldi* Fő Kapitánynak

Két nevezetes dolgok történének a' múlt Vasárnap: Ekkor tartaték Bétsben a' Magyar Nemzet Templomában, a' mi Nemzetünk, Hazánk és Fel séges *Koronánk* első Királynak *Szent Istvánnak* in nepe, hol a' 2 F. Magyar Kantzelláriák főbb és a latsonabb minden rendü és nemü Tisztviselői, Nem zeti öltezetben jelenvén meg; az itt lévő Nemzetünk Prédikátora, a' Kaputzinusok Szerzetebéli T. T. *Isaurus* Atya egy olyan Felebaráti Szeretettel tel lyes, bátran ki mondott igazságokkal fontos és bölts Tanítást tett, melyről a' minden féle Vallásu jelen lévő Halgatók, és nagy embereink azt az ítéletet tatték, hogy ezen Szerzetbéli Paptól még Magyar nyelven, ennél még közönségesebb Keresztényi Prédikátziót nem igen hallottanak. — A' *Prédikátzió* nyomta tásban ki osztogatott, és ezek valának utolsó szo vai — — ha Istennek könyörgünk monjunk a' Ko ronás Profétával: *Isten! adjad a' Királynak a' te ítéletedet, és a' te igazságodat a' Király fiának. Amen.* — Szombaton érkezett vala meg Bétsbe a' *Muzka* Kurir azon hirrel, hogy ezen hónapnak 11 dikén az Orosz Udvarnak is békeisége köttetett a' Portával, és *Krimia* minden hozzá tartozójával ed gyütt *Otzakov, Akierman* 's t. Várokkal edgyütt a' *Muzkának* által engedtetik örökösön. Ezek ugyan még a' békeiségnek tsak előljáró punktumai lehet nek; mert a' több környülállásoknak el-igazittásá ra 8 hónapi fegyvernyugvás hagyatott, és tsak a lig ha a' mi tökéletes békeiségünknek ki-hirdetése is még egy kevelset nem kélük erre nézve — — de hogy a' Török háborunak mind a' 3 részről vége vagyon, a' bizonyos. *Adjon Isten békeiséget a' mi időnkben e' földön.* Erre nézve a' múlt Vasárnap *Te Deum Laudamust* tartának Bétsben a' Görög Templomban.

Gróf *Artois* a' Frantzia Király testvére a' múlt héten ide érkezék Bétsbe, és azt mondják, hogy már itt fogna egy darabig mulatni. — A' múlt Szombaton reggel pedig Fő Hertzeg *Károly Tseh* Országba indula. — — *Kömüves István, és Lájner Ignátz*

Ignácz Urak ama 11 esztendő előtt tett *Denunciatio*ért végre ketten 50-ezer forintot nyertének ő Felségétől. — — — — — A' múlt Vasárnap vevé R. Sz. B. béli Gróf *Teleki Sámuel* Ur ő Ex a F. Urunknak azon tulajdon Keze-irását, mely szerint, minekutánna ő Exjat az Erdélyi Nagy Fejedelemségbéli Státusok is leg-több *Voxokkal* F. Kantzelláriusnak valóztották volna, Erd. Ud. Fő Kantzelláriusnak nevezni méltoztatá. — Ezen hónapnak 17-dikén költ F. Rendelése által azt méltoztaték ő Felsege meghatározni, hogy Sept. 1. napjától fogva minden idegen Országi borokat bé-lehessen hozni az ő Felsege Országába az alatt a' Vám alatt, a' mint vala 1775 dikben, ezeknek ki-rekelzések előtt. — Bizonyosnak halljuk, hogy az *Uhlánus* Katonák, kik a' hat könnyü lovas Regimentek közzé fel-osztattak, most újra öszve szedtetnek, 's belőlök egy *Lengyel* Regiment fog formáltatni. — *Stájer Ország*nak (*Styria*) rendkívül való Gyűlése tartatott ezen hónapnak 9 dikén, melyen, leg-elsőben jelentek meg a' Polgári Rendnek, ő Felsege' engedelméből választatott 10 Deputátusai. — *Julius*nak 22-dikétől fogva, olly rekkenő melegek járnak itten, hogy már a' kútak sok helyeken ki-száradtak, 's szük a' viz a' külső Városokban. Még, ugyan tsak nem ment fel ez ideig olly mértékére a' meleg, mint 1782 dikben fel-ment volt Jul. 27-dikén, t. i. harminzadfél grádusra; a' midön *Tyrolisban* meg-gyuladtak az erdők a' nap melegétől. — *Austriában*, *Gumpoldskirchen* nevezetű helységtől fogva, *Mödlingig*, olly nagy jég hűllött Jul. 27-dikén, hogy fél fontosok is találtattak közötté, 's az árnyékos helyekben három egész nap se tudtak el-olvadni. A' szőlős kerteknek, 's a' még le nem aratott zabnak igen nagyon bé fizetett. — Már le-ment a' F. Kir. Helytartó Tanáts-hoz a' Protestánsok' Synodusaik (közönséges ekklesiái Gyűléseik) eránt való Kir. Rendelés E' szerint a' F. Helytartó Tanáts fogja öszve hívni Vármegyénként az említett Synodusokat; 's a' *Buda* és *Pesti* Tanáts rendeléseket fog tenni a' Synodus' Tag-

Tagjainak szállásaik felől. — A' Reformátusok² Synodusába, *Almásy Josef*; az Evangyélíkusokéba pedig *Gr. Brunsvik Josef* ö Kegy. gek rendeltettek Kir. Biztosoknak. — Ns. *Báts Vármegyének* Szék-ujjitó Gyűlése Aug. elsőjén tartatott *Zombor Városában*, Fő-Ispány *Ürményi Josef* ö Kegy. ségének előülése alatt. — Az ujjonnan választott Tiszt Uraknak betses neveik így következnek: Első Al-Ispány *T. Kováts Josef* Ur. — Első Notárius *Márffy Leopold* Ur; második 's harmadik Notáriusok pedig *Gombos Ferentz*, és *Szalóky Antal* Urak. — Fő-Szolgabirák: *Vajnits Sebestény*, *Neszmér Antal*, *Szalay Péter*, és *Latinovits Thaddéus* Urak. — Al-Szolgabirák: *Vojnits Antal*, *Latinovits Josef*, *Polyák Josef*, és *Potskay Sigmund* Urak. — Esküdtek: *Pinkovits Benedek*, *Kismárki Mátyás*, *Kováts Josef*, *Kún-Szabó Ferentz*, *Gombos Ignácz*, *Horváth Mihály*, *B. Bernyákovits*, és *Földváry János* Urak. — Első és második Fiskálisok: *Áámovits Mihály*, és *Vargai Mihály* Urak. — Közönséges Kasszatartó: *Pinkovits Simeon* Ur; különös Kasszatartók pedig *Kliegel Josef*, *Stephanovits Antal*, és *Vukovits Antal* Urak. — Uj Tábla-Birákká választattak: *Partsetits György*, *Bükky Josef*, 's *Tomtsányi András* Urak.

A' Király Képe Mélt. *Ürményi Josef* Ur ö Examinapi útjában történt 's már jelentett Kára szerentsésen megkerült, és a' Gonosztévők ki tudódtak. Ezek az ö Exja tulajdon jószágabéli Czigányok vóltanak rész szerint, meg fognak lakolni. — Nagyon megjárta egy *Bétsi Magyar Szabó* az *Eszterházi* pompával. Meg akarván t. i. azt nézni, olly ajánlást tett egy Méltóságnak, hogy a' számára kélzített drága öltözetet maga személyében fogja elvinni *Eszterházára*. El ment *Sopronig* békével; hanem midőn *Sopronon* túl egy erdőn utazott vólna által: fel nyitotta valamelly gonosztévő a' kotsi' bakján lévő lédát, 's ki vette belöle a' gazdagon készült mellyre válót, és a' nadrágot. Már a' mentét is vonta ki-felé, midőn észre vette egy Gyermek a' ko.

kotsiból, hogy valaki motoz hátul a' bakon. Meg állítják tehát a' kotsist; de az alatt le-ugrott a' zsvány a' bakról, 's máig is oda van a' mellyre-való, és a' nadrág. Igy-is rá megy 500 forintra a' kár; ha pedig a' mentét-is kezéhez kuporithatta volna a' tolvaj: ugy meg haladta volna a' kár, a' három ezer forintot.

Az *Eszterházáról* Budára indult Fő Hertzegeknek *Ferentznek* és *Leopoldnak* igen jeles *Felejtárjok* vala. Gróf *Eszterházy Károly* Ur ő Ngának mint egy 15 esztendőös fia *Felejtár* köntösbe öltöztvén, igen jó szolgálatot teve ő Hertzegségeknek, és meg is akarták ajándékozni; de midőn az a' arannyal keresnék a' *Felejtárt*, már soholt sem találtaték, 's így tudták-meg az útozók, ki vólt légyen a' *Felejtár*.

Külső Országi Hírek.

Frantzia Ország. — Aug. 4-dikén elő vétették az ujj rendbe szedetett *Constitutio*, és olvastatni el kezdetett. Ennek utolszori meg-visgáltatása véghez ment Aug. 16-dikáig — 25-dikig pedig az Ország-nak külömb külömb féle részeiben az ujj *Deputátusok*nak valószttására öszve sereglett *Gyülekezetek*nek is kezek közzé meg-érkezik — Aug. 25-dikétől fogva *Septembernek* 5-dikéig ki fognak az Ország-ban valószttatni az ujj *Deputátusok*, és azonnal indulnak *Páris* felé a' régieknek fel váltására. — A' *Constitutionnak* fel-olvastatása után beszédhez kezdett *Fayette*, és javasolta, hogy ezen ujj *Constitutio* a' *Frantzia Nemzetnek* nevében adattatnék által a' *Királynak*, még pedig ugy, hogy néki ennek meg vizsgálására és el-fogadására határ közzé nem szoritott tökéletes szabadság engedtesék. — A' *Constitutio* kezdődik az *Emberi és Polgári Jusnak* magyarázattján, 's 17 *Artikulusokba* vagyon befoglaltatva. Ez után mindjárt következik egy *tol-dalék*, mellynek summája ennyiből áll: —

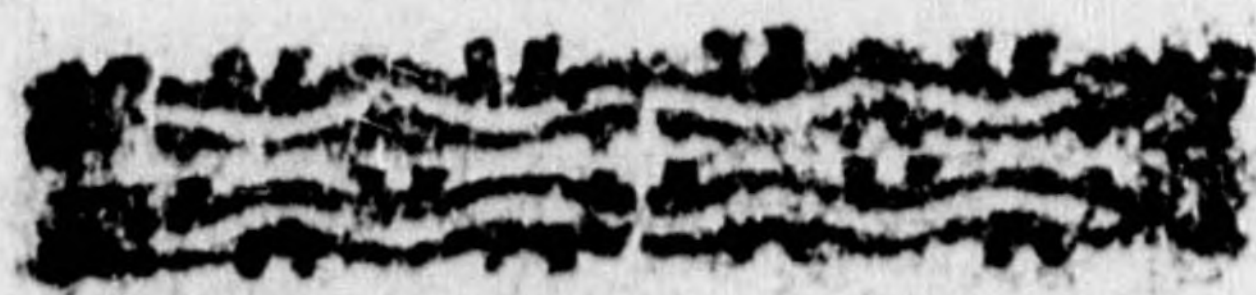
„ A' *Frantzia Constitutio* meg-másolhatatlanul el-törli mind azokat a' *rendeleseket*, mellyek a' szabad-

szabadságot és az emberek jussaiknak egyenlőségét meg bányák. — Tehát sem Nemességnek, sem Patritziusi méltóságnak, sem Status-béli különbségeknek, sem az innen származó titulusoknak, nevezeteknek, és elsőségeknek helye nem lehet: nem lehetnek továbbá semmi Ritteri Rendek, Társaságok, külső jelek, mellyekhez való eljuthatásra nemeli születes kivántatik, egy szóval semmi nemü Prærogativának, azon kívül a' mely a' Tisztviselőknek hivatalához járul, helye ne légyen. — Semminemü közönséges hivatal eladó, vagy örökös nem lézen. — A' Nemzet' egy részének is, vagy valami különös személynek ollyas Privilegium, vagy a' törvény mellől való kifogás, melly minden Frantziakkal közönséges, nem adattathatik. — A' Mestersegeknek és kézi műveknek semmi Tzéh-béli gyülekezetekne lehelsen. — A' Törvény semmi nemü Papi fogadás tételeket, mellyek a' Természet Torvényeivel, vagy a' Constitutioval ellenkeznének, nem ismér. „

Ezen Tóldalékat követte egy 6 Titulusokból álló Törvényes könyv, mellyben a' Titulusoknak további főbb és másod elolítottásaik tanaltatnak. Az I-ő Titulusnak több punktumai e' következők: — „Minden Polgár alkalmas minden nemü hivatalokra, a' Virtuson és tehetségen kívül való minden különbség nélkül. — Minden féle adó-fizetés, közönséges minden Polgárral, a' tehetségnek mértéke szerint. — Ugyan azon egy féle bün, azon egy büntetésnek nemével büntettség, minden személy valasztás nélkül. — Mindennek szabad menni a' hova akar, vagy ott maradni, a' hol akar, a' nélkül hogy meg-szollittathatnék, kivévén azon történeteket és módokat, mellyek Törvénnyel léznek meghatározva. — Mindennek szabadsága legyen beszélni, írni, gondolatait ki-nyomtattatni, Isténnek tartozó szolgálattját, kit tisztel, gyakorolni. — Meg erősítettik továbbá az a' Polgári szabadság, hogy a' Politziai Törvényeknek megtartása mellett, békefégesen és minden fegyver nélkül

kül Gyülekezeteiket tartani lehessen — és végre az a' szabadság, hogy a' Constitutio szerint meg-erősített Hatalom' hordozók elejébe személyes kívánságokat bé adni lehessen. — Mivel a' szabadság abban áll, hogy mindent, a' mi másoknak jusával, és bátorságával nem ellenkezik, tselekedni lehessen: tehát büntetést szabhat a' Törvény azokra a' tselekedetekre, mellyek vagy a' közönséges bátorságot, vagy másoknak jusait meg-bántják, vagy a' társaságnak ártalmasok. — Kezes a' Constitutio az embernek tulajdona mellett, vagy egy igazságos elég tétel mellett, ha valaki tulajdonának fel áldozására a' Törvény által kényszerítették. — Azok a' jóságok, mellyek a' köz jónak vóltanak ajánltatva, vagy az Isteni szolgáltnak ki szolgáltságához tartoztanak, a' Nemzetéi, és irántok rendelést tenni, a' Nemzetnek hatalma vagyon. — — Közönséges rendelés fog tétetni, a' segítség nélkül szükölködő szegényeknek tápláltatására. — Meghatároztatik a' közönséges tanulásnak módja is, melly minden Polgárokkal közönséges, és a' minden embereknek szükséges tudományokra nézve ingyen való lészén. „ — *A' többiről mászszor.*

Anglia. — A' Parlamentom ki hirdettette, hogy az, a' ki a' *Birminghami* zenebonának indítóját, és az ott akkor el-terjedett Revolutiot gerjesztő irásnak szerzőjét ki fogja jelenteni, jutalomul 100 font Sterlingekeket vészén. — Azonban *Irlandiában* is *Dublin* Várofsában, így szintén a' *Jorki* Tartományban is *Scheffieldben* nagyon zenebonás világ kezdett lenni. Az elsőben Jul. 24 dikén 15 házak a' földel egyenlővé tétettének: az utolsó helyen pedig a' Status tömlettze fel-töretett, a' fogjok szabadon botsáttattanak, és a' Catholika Kápolnának ablakai bé verettének. — A' Számtalanok Angliában a' zenebonát terjesztők, és a' támogatást plántáló irások bővséggel járnak szerte széllyel; Itt-is szemesnek kelletik lenni az Igazgató-széknek, ha azt akarja, hogy rosszul ne légyen a' dolog.

A Vizi Almodozásoknak folytatása.

„Ha Európának külső és belső Constitutioja alatt az abban lévő Uralkodásoknak formáit értyük, ez egy olyan dolog, — mondék én — mellynek széles határait szemekkel bé nem foghattuk: itt *Aristokratika*, amott *Demokratika*, másutt *Monárkhika*; egy szóval olly külömb-külömb féle, hogy legkisebbet is rólla meg határozva mondani nem lehet, hasonló a' mi idő változásait mutató üvegünkhöz, a' melly most hág, 's majd megint alább száll, és semmi mozdulhatatlan ponttya nintsen, mellyből következik, hogy egyik rendeletlenség szülő anyja legyen a' másiknak, mellynek a' föld színen az emberi nemzetre nézve irtozatos következesei vagynak. Igaz ugyan, hogy Europa a' Világ legki-miveltebb erköltsü részének akar tartattatni, és a' Társaságoknak elosztatása szerint — mellyek között mindeniknek magának vagyon esméretes Törvénye, és a' melly Társaságok együtt vétetve egy egész testet téznek, ennek megmaradásán és közönséges boldogságán együtt munkálódnak — azt lehetne gondolni, hogy a' rendeletlenségek magokat nem ütötték ki olly nagy mértékben, mint az, a' *Történeteknek leírásából* nyilván vagyon. Az emberi társaságoknak ezen 3 főbb dolgokat u. m. —

- 1.) a' *Természetet* —
- 2.) az *Uralkodásnak módját* —
- 3.) a' *Vallást* kellene az emberi társaságok' állandó boldogságának fundamentomivá helyheztenni, és ezekre, mint főbb és állandóbb fundamentomokra közönséges meg egyezett akarattal az örökké tartó boldogságot felépíteni: így nem fogna a' fel-tétett tziel olly gyakran el hibázódni. De mint-hogy ez jól meg gondolást kíván; melly nem módi dolog: innen vagyon hogy egy szerentsés Uralkodás formájának matériája tsak ugy jelenik-meg a' Politikának egén, mint a' Nap ama nagy üreiségnek pusztaságaiban, hogy az ő letéttséginek világot adjon; mert a' módi szerint való gondolkodásuak, tsak az idők béli kedveltségben lévőknék képzelődéseik.

seikhez szabják magokat, ezeket — — hogy bennek (általok) megmaradhasanak — magokévátévén.

Allapodgyunk - meg itt — *monda Neptunus* — egy kevélsé, és tégy előttem kedves Németem, világosabb magyarázatot a' ti módi gondolkodásu embereitekről: olly nagy befolyása vagyon e' az emberek' ezen nemének nállatok Europaiaknál? — A' *Módi emberek* — felelék én — nállunk egy bizonyos emberi nemet tésznek, melly *Nem* az elme béli emlékezetnek igen nagy ajándékjaival vagyon felruháztatva, a' mellyek a' tudos embereket tészik. Az embereknek ezen neme a' nagy Világ' eszének tartatik, és a' jó - izlésnek és elme béli emlékezetnek egy öszve foglalattya (*Compositum*), ama szép Historiátskáknak előadásában, elmés mondásokban 's nevezetes Anekdotákban foglalatoskodik, magát ez által kellemetes emberré téski, és a' sokaság hangjának tartatik. Igaz ugyan, hogy a' Természet valamint minden Nemzeteknek különös tulajdonságokat, ugy szintén különös *Orriginalis Elméket* is szokott adni. Ezen *Orriginalis Elmék* azok, kik a' dolgokat az után sokkal többre viszik, mint minden más emberek. Ezeknek tudománya az emberi elmének Historiájában egy nevezetes pontot (*Epochát*) téshen. Az ő tudományaiknak fundamentomain jut-el az ember az ujj tanálmányokra; mert a' tanulás, méjj elmélkedés, vagy pedig egy jól elgondolt Theorea által szokott az ember a' tapasztalásnak arra a' grádittsára fel lépni, mely a' Statusokra és Uralkodókra nézve, a' nagy és hasznos találmányoknak fundamentoma; és ez szerint bizonyoson merit az ember a' Természetnek munkáiból, az ő ki bontogatásai és ezeknek szemlélései által közönséges fundamentomokra lépvén.

Vagynak a' Nemzeteknél ollyan időszakaszok is, midőn a' hasokon tsúszók és mászók böltseknek neveztetnek, midőn egy szolgai módon iratott munka, okoson iratottnak mondattatik. De mihelyest az Uralkodó és az ő alatta valók között lévő nemzeti

zeti mérséklés annyira elvezett, hogy ez által a' gondolat béli értelem, és a' szivbéli Virtus megfolytatott: már az ilyen Nemzet keveset mozdit ástudományokon, 's tsupán tsak a' történetnek és, azok' esmeretlen egybe foglaltatása' azon környülállásainak vagyon tárgyul ki-tétetve, mellyek ez vagy amaz munkának véghez vitelére szükségesek; az Uralkodók ekkor és a' kik a' kormányokon ülnek, kötözve akarnák a' szerentsét tartani, de — hogy az időknek és környülállásoknak fejet hajtsanak — kéntelenek.

Vagynak minden Nemzeteknél még olyan időpontok is, midön nem tudhattyák mire határozzák magokat; midön a' fejeknek előre készítettnek kell arra, hogy a' tudományoknak harmattya könnyebben beléjek nyomulhasson; már ilyenkor ama Nemzeti originalis Elméknek tudományai leg-szerentsébben munkálódnak. De ha ellenben ezen kedvező szempillantás elmulasztódik, ha a' Nemzet tétozázóvá és félenké léfzen, ekkor már olyanná fog válni, mint a' megaszott föld, a' bõltsefének tsepjei a' mint réá esnek, azon módon folynak-le rólla, a' nélkül hogy termékenységet okoznának. Egy olyan Státus tehát, mellyben az Uralkodónak és az ő Jobbágyainak fejek, a' társaságos életnek helyes fundamentomitól üressék, a' hol semmi is minden oldalról erőssen álló Systema szerint való formába nem vétetett: egy ilyen Statusban minden dolog lehetséges, és a' szerző okok' történetből való öszve jövésének vagyon ki-tétetve: ide szoktanak még járulni közönségesen, a' Kabinét béli szelles paransolatok, *Ediktumok* 's több e' félek, de a' mellyek, a' mint a' tapasztalás bizonyittyá, a' Nemzetnek sem tzellyát, sem meg rögzött képzeléseit, sem gondolkozásának módját meg nem változtattyák; ugyan ezért tsak téltul töltetnek-bé, 's gyakran lenevettetnek és meg-vettetnek; a' végre hogy követtésenek, sokkal különbözöbb készületek kívántatnak u. m. olyan készületek, mellyek által az Uralkodók nyilvánóságossá téfzik azt, hogy

a'

a' magok igazgatások alatt valókat isméri, melly készültek által a' Nemzet az ujjításokról megvilágosítást vézen, 's a' mellyek által végre az ő régi képzései az ujjakkal meg-egyeztetnek.

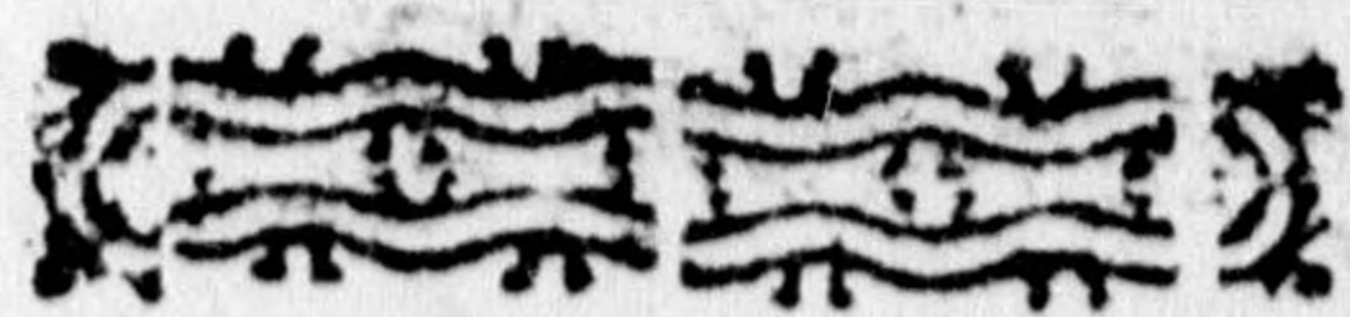
Ah! Kedvas Németem! — *felel Neptunus* — mitsoda dolgokat veszek általad eszembe! Te az Europai lakosokról és az ő Földi Isteneikről nagy világosságot gyujtasz bennem. Kérlek világosítsd még valamit ezen matériát előttem, és hogy mostani tzelunkat el ne veszelsük, esmertesd-meg most én velem tsak a' drága *Magyar Ország*nak külső és belső Constitutzioját olly öszve szoritva és egy által-lyában, a' mint tsak lehet; mert beszédednek folytával mind nagyobb és nagyobb világosságra kezdek jutni, 's ha valami homályos dolog fordulna is elő, én magam meg-foglak tégedet annak magyarázattya iránt kérni.

Magyar Ország — *felelék én* — egy törvényes *Demokratika Monarkhia*. A' Nemesség benne oly nagy számu, hogy az Orzágnak egyik Nemzeti részét teszi: de szükséges, hogy az ember, a' Paraszton, vagy Jobbágyokon-is azon nagy Nemzeti részt ér-
tse, melly nélkül a' más, és Demokratikai igazgatásu Országokban-is el nem lehet lenni. Ezen két Nemzeti részekkel közel egy mértékben vagynak az ő Királyi Városai. — A' Nemességnek törvényes elsőse, nem teszi a' Parasztonkat alacsonnyá, mint *Lengyel Országban*. A' Parasztság kereshet tulajdon magának, 's szaporithattya-is magát, a' mint tettik; éppen el nintsenek tölle az erre meg-kivántató eszközök tiltatva — tsak hogy a' keresetnek és az eleségnek meg-szerzésére szükséges eszközök könnyebbeké kellene nékiek tenni, mellyet a' Kereskedés által könnyen véghez lehetne vinni; mivel a' Kereskedés teszi az embert munkássá, 's az eleségnek meg-szerzésére 's egyéb szükséges foglalatosságoknak folytatására alkalmassá. — Nem tsak Magyar Orzágnak, hanem egész Európának ujjki-bonyolgattatásra vagy on ebben a' részben szükség: az ehez meg-kivántató közönséges fundamen-
tom

tom matériának pedig valóságos szerző eredetei —
 1.) A' népnek sokasága. — 2.) Az Országnek —
 3.) A' műveltető-földeknek — 4.) A' benne lévő és őket érdeklő folyó vizeknek fekvései, különösen pedig — 5.) Az ő főbb vizeinek a' határos tengerekkel való egybe-foglaltatása, végre — 6.) Minden vizi és szározon lévő termései, az egész Status testének valóságos együtt való állása, melyet a' szükség soha nem érdekel, és bővség által segittetik, arra meg kívántató kút fejei jók és jövedelmesek lévén. Ezen közönséges fundamentom vagy eredeti matériákat meg-bontogatni 's rendbe szedni nem egyéb, hanem a' dolgot egész ki-terjedése 's foglalattya szerint öszve kaptsolni, és használni tudni, az az, mindent gazdaggá és boldoggá tenni.

A' mint a' Természet Magyar Országot különö-ajándékjaival fel ruházta: szintén így, ezeknek ki-mivelésére *Orriginalis Elméket* is adott nékie. Ezek magokat Törvényes Demokratico Monárkhika igazgatások módia által a' tavalyi, nem tsak Europai, hanem a' Világnak minden részébeni Revolutioknak alkalmazhatóságával, a' Historiákban példa gyanánt mutatták ki a' követésre; akár úgy végyem én a' Historiát, mint a' Világnak teremtetésétől fogva a' mi időnkig véghez ment dolgok' és tselekedetek' lehozása' örökös változhatatlanságának tulajdon pe-tséttyét, vagy mint azoknak a' nagy és fenn járó Elméknek példáját, a' mellyek — ha tsak ugyan valami nagy dolog, tunyaságból az emberiségnek gyalázattára követhetetlenek tettzhetnék — valósággal követhetetleneknek nevezetethetnének; akár mint egy el-ragadó kedvelséggel tellyes gyönyörüséget, melly szerint az ember, mint egy minden idő-béli nemzeteknek szemeik előtt az embereknek emlékezetekben, olly bizonyoson fenn-él, hogy mennél régibbek a' történetek, és a' Világnak játék néző helye mennél szélesebben ki-terjedett, annál erősebb ezen gyönyörüségre való gerjedezés-is; akár pedig végyem a' Historiát, mint ama ditsőiség kíváná-

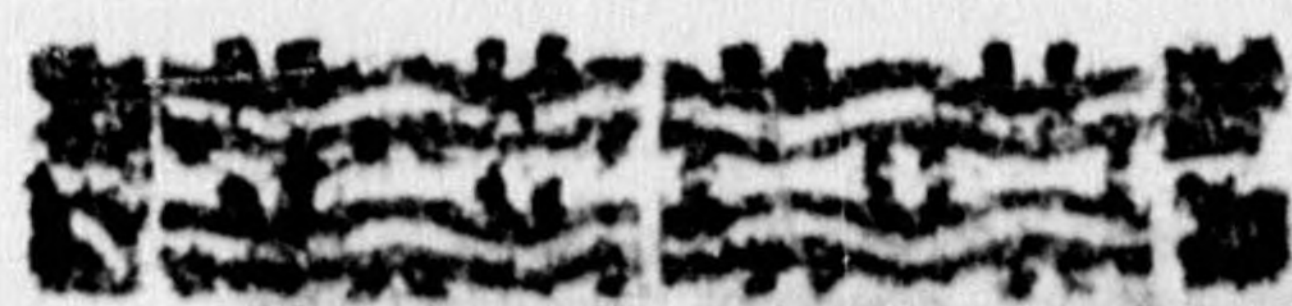

kivánását meg elégítő eszközökre vezető utat, mely által a' leg-nagyobb munkákra, a' vállogatottabb dolgokkal való ismerettségre, és azokra a' ki tettő ki-nézésekre el-szoktunk jutni, mellyek a' Statusoknak mostani állapottyokra annyira szükségsek; akár ugy végyem végre a' Historiát, mint az emberiségnek le-festett képet, és a' Világnak minden részeiben lévő sok bolondságoknak 's kevés böltségségnek játék néző helyét, mellyen a' bölts Uralkodók, bölts Nemzetek, és bölts kereskedő Statusok — hogy mi módon kellyen ezt halzorra fordítani — szüntelenül mutattyák reá az alkalmatosságot,

Az a' világozás kedves Németem — szól *Nep-tunus* — mellyet a' földről a' te belzéded sugárol az én Vizi orízágomra, nem kevésbé hathatós: kü-lömben a' ti földeteknek golyóbírsáról, 's kivált a' ti földi Istenetekről, semmit egyebet veszekedésnél, titkoskodásoknál és el rejtett értelmű okoskodásoknál nem lehetett hallanom: te pedig minden dolgokat tsak ez három pontokra, — a' Természetre, Vallásra, és az Uralkodásra — mint egy Status Igazgatójának valóságos figyelmeteliségeire határozzsz. — Hogy a' te Elementumod a' föld, az enyimmel a' vízzel a' hajokázás által öszve foglaltatód-halsék, vagy hogy ezen dolog világozágra hozat-talsék, nagyon szükséges, hogy te ezen három dolgokat előttem jó móddal bonyolgasd-ki. Mit ér-telzsz a' Természeten, kedves Németem? — Az Orzágnak — felelék én — a' Természettel, Vallással és Uralkodással való öszve mérsékeltetése olyan szoross, hogy ezek közzül egyiknek a' másikat a' maga valóságában, és önnön tulajdonságában meg-tartani sőt fel-emelni szükséges. Ezeknek tárgya az ő ismertetéseket előre fel-télzi, melly esmerettség noha mindennek tulajdona, közönséges, és ter-mélnet szerint véle születtetett a' világra: mindazon által valamint az egész Nemzeteknél, ugy a' ma-gános emberekben is ezeknek munkába való vétele — abban a' kerületben, melyben ennek nyoma lát-tzik,

tzik, mellyben minden tárgy az Istenre, Uralkodó-
 ra, és az emberi társaságoknak boldogságára néz-
 ve meg-kivántató kötelefségek' képzéseinek summá-
 ja — igen egymással ellenkező munkákat mutat :
 különben nem is egyéb, hanem tsak egy olyan
 Makhinához hasonló ki-gondolt mesterség vólna,
 melly as önnön Szeretetnek, önnön haszonnak és
 kevélységnek rugója által, mind addig mozgásban
 tartatnék, valameddig az haszon ugy kívánná. E-
 zeknek, az embereknek tselekedeteivel való egybe-
 foglaltatása olyan nagy, hogy ezeknek amazok
 nélkül, ítélője és jutalma nem vólna, a' Virtus bo-
 londságnak, a' Szerentsés gonosz tselekedet bölises-
 ségnek, és az nem emberi módon való élet, nemes
 tselekedetnek fogna tartatni; mert a' Természetnek,
 Vallásnak és az Uralkodásnak (igazgatás módjának)
 kell az emberben az engedelmezségnek azon tűzét
 meg-gyúlytani és táplálni, mellyel Istenünknek, az
 Uralkodónak, és a' Társaságnak tartozunk. Nem
 látod e' — mondék én tovább — hogy a' Termé-
 szet mindeneket az embereknek szükségéhez valósá-
 gos boldogságához alkalmaztatott — hogy a' meg-
 mérhetetlen szélefségű Országoknak és haszon-vehe-
 tő tengereknek gazdagságait miként elődbe terjesz-
 tette? — nem szemléled e' azokat a' nagy erőket,
 mellyeket akaratumk ellen is, az ő erejének és a' mi
 gyengeségeink fel-állításának alkalmatofságával ki-
 mutat? — azt a' parantsolatot, mellyet már szár-
 mozásokkor vettének, hogy az embereknek szolgál-
 janak? — Ez a' meg mérhetetlen nagyságu való-
 ság az, melly az Isteni tudománynak igaz Systemá-
 jat bé-önti — az a' régi *Revelazio*, melly az ő
 Szerzőjének tulajdon kezével vagyon irattatva —
 az az eredeti és meg nem hamisított *Írás*, mely-
 ben a' Teremtőnek felséges vóltát méltóságának
 határ nélkült való ditsőtségéről keutelenittetem meg
 ismérni, midőn a' Termézet maga azt kiáltta,
 hogy ennek létele az örökké-valóság, és nem tör-
 ténet, annál is inkább kevés elztendők közzé, és
 tsak ezen föld színére nintsen szorittatva — hogy a'
 Ter-

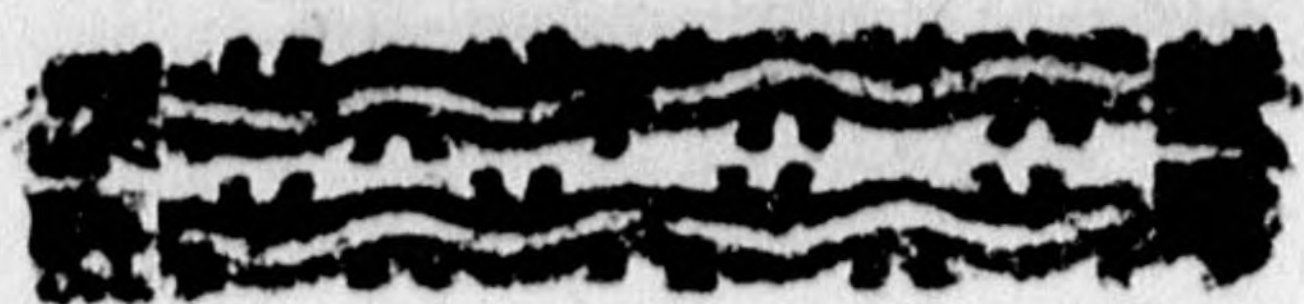

Természetnek munkái az Isteniség' igaz képének kifejezése — és hogy végre a' Vallásnak minden tsudái, az Isteni tulajdonságoknak képei.

Ez ízerint kedves Németem — így szoll *Neptunus* — az Europai Természet az a' közönséges Természet, mellyel minnyájon bizonyos mérsékeltetésben vagyunk, és a' mellynek mértéke, mindenkünknek mérséklő szere. Menny tovább kedves Németem, és tégy hasonló igaz magyarázatot az Europai Vallásról is. — *A' többi következik.*

Végső jegyzések. — „Kassáról 13. Aug. Az Augusztána vallást tartó Evangélikusok ezen folyó hónapnak 13 és következő napjain Gömör Vgyének Tsetnek nevű Várossában Kerületbéli gyűlést tartattanak, mind a' Kerületbéli Püspöknek, mind a' fő Inspectornak az idén tsak hamar egy más után lett halálára, — és az előttünk lévő *Synatra* nézve. Az elfőnek üres helyébe a' Kassai Lelki Pásztor T. T. Nemes *Szontagh* Sámuel, a' másiknak pedig *Ttes Radvánszky* Ferentz Urak a' rendes választásig tétettek. — Ezen kívül a' *Synatan* fel-vevendő állapotok vétettek munkába. Az Ekléziák' Biztossai bé hozták vélekedéseiket, és a' fokkokból egy munka készítettett. Egy néhány nevetlen irások-is fel.olvasztattak, és a' leg-nevezetesebbek közé számlálom a' Gömör Vgyebéli Eklák részéről jelenlévő Biztos, és N. Gömör Vgye fő Notáriussa *Cházár* András Urnak el-készült és felis olvasott gondolatait, melyeket az Urnak ide re-késztek. (*Következő Kevelünkben fog ki menni.*)

A' Budai Déák ujság a' Török szélekről, mi pedig tölle azt értjük, hogy a' mi Oláh Országban lévő

levő sergeink másuva helyheztesettnek, hogy *Belgrádot*, *Orsovát*, *Berbirt*, *Dubitzát* és más városokat a' Törököknek ki-üresíthessünk. — A' *Miskolczi Királyi Gymnásiumban* üressen vagyon 2 Professori, u. m. a' *Prima Humanitatis*, és a' 1. *Grammatices* szék — az első 450 a' második 350 f. fizetéssel; melyre nézve a' *Kassai Oskalai* fő vigyázatnál *Concurfus* hirdettetik Sept. 12 és 13 napjaira; a' kik itt Professorok akarnak lenni, a' Magyar nyelvet-is tökéletesen kelletik tudniak.

Tudósítás.

Szabad Királyi Pesth Városlában, e' folyó 1791. Esztendőben September havának 2-dik napján, ugyan a' Város Házánál, az *Urbarialis Tilzben*, *Húszár Succesor Urak* kívánságokra, fognak a' többet ígérőnek el-adatni az ugy nevezett *Húszár fundusok* ugy mint:

Elsőben: — Egy a' belső Városon, és a' Város Házának leg közelebb való szomszédságában lévő, kemény kőből épült, minden felől 's egészen boltozott, tseréppel fedett nevezetes szeglet ház, melyben a' tágos Udvarán kívül, számos lakó szobák, Pintzék, Konyhák, Szekér szének, Palzó-képen készült Padlás, és más egyéb alkalmatosságok találtnak. — Ugy nem különben, a' *Ketskeméti* kapuhoz közel világos helyen lévő, 's három uttzára néző, ugyan szeglet ház, melly a' mellette való *Kertel* együtt 1518 Négy-szeg öltre terjed, és a' melybe szinte ugy a' lakó szobákon kívül, Istállók, fél-szerek, Konyha, Pintze, és egyéb alkalmatosságok vagynak. — Ezekén kívül némely, leg-jobb helyeken fekvő rétek, és szántó földek.

Költ Bétsben Augustusnak 23-dikán 1791.